

**ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА**

О.А. ФЕДІЙ, Т.В. МИРОШНІЧЕНКО

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕСТЕТОТЕРАПІЯ»**

для студентів напрямку підготовки 6.010102 Початкова освіта

Полтава – 2016

УДК

Федій О. А. Методичні матеріали з навчальної дисципліни «Естетотерапія»
/ О. А. Федій, Т. В. Мірошніченко. – Полтава, 2016. – 38 с.

Укладачі: доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри початкової і дошкільної освіти Полтавського національного університету імені В. Г. Короленка **О.А. Федій**;
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової і дошкільної освіти Полтавського національного університету імені В. Г. Короленка **Т. В. Мірошніченко**

Рецензенти:

Пахомова Н.Г., доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної і корекційної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

Королюк С.В., кандидат педагогічних наук, доцент, зав. кафедри менеджменту освіти Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М.В. Остроградського

Методичні матеріали укладені відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів напрямку підготовки 6.010102 Початкова освіта. Навчально-методичне видання містить плани практичних занять з навчальної дисципліни «Естетотерапія», методичні рекомендації до виконання самостійної роботи, варіанти тестових завдань для поточного та тематичного контролю навчальних досягнень студентів, питання до підсумкового контролю, словник основних термінів, список рекомендованої літератури та додатки.

Рекомендовано до друку Вченою радою Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Протокол № ____ від ____ вересня 2016 р.)

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З КУРСУ «ЕСТЕТОТЕРАПІЯ» ...	
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	
РОЗДІЛ 3. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО ТА ТЕМАТИЧНОГО КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ	
РОЗДІЛ 4. ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З КУРСУ «ЕСТЕТОТЕРАПІЯ»	
РОЗДІЛ 5. ГЛОСАРІЙ	
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	
ДОДАТКИ	

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку педагогічної освіти України першочерговим завданням є формування всебічно розвиненої особистості, її творчого потенціалу, збереження й зміцнення фізичного, психічного і морально-духовного здоров'я підростаючого покоління. У цьому аспекті важлива роль належить педагогові, покликання якого не тільки трансформувати знання, а й творити особистість, утверджувати людину в людині. Особливо це стосується вчителів початкових класів, оскільки саме вони закладають фундамент для подальшого особистісного розвитку дитини, формування її життєвої компетентності, потреби в навчанні, духовному збагаченні впродовж життя. Як стверджував видатний український педагог В. Сухомлинський: «Втілення широкої моральної освіченості вчителя початкових класів у моральні відносини між дітьми, побудовані на міцній основі наукового світогляду, правдивості, чесності, принциповості, працьовитості, колективізму, вірності обов'язку перед народом, – таке головне завдання виховання в молодшому віці, розв'язання якого залежить від загальної і педагогічної культури вчителя».

У процесі навчально-виховної діяльності вчитель початкових класів повинен уміти слухати і чути кожного учня, розуміти і бачити його внутрішні переживання, прагнення, спрямованість його потреб та інтересів. Орієнтація на особистість як найвищу цінність вимагає пошуку та використання нових форм, методів, засобів та прийомів організації навчально-виховного процесу, спрямованих на активізацію навчально-пізнавальної та емоційно-чуттєвої сфер учнів за рахунок привнесення у процес формування особистості естетичного компоненту. Створення комфортного, психологічно безпечного освітнього середовища, в якому дитина змогла б вільно виявити себе та мати можливість індивідуально-творчого розвитку, стає предметом дослідження сучасного наукового напрямку психолого-педагогічних знань – *естетотерапії*.

Формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів щодо впровадження інноваційної технології навчання і виховання молодших школярів відбувається у процесі вивчення курсу «Естетотерапія».

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- розкриття теоретико-методологічних основ естетотерапії як сучасної інноваційної галузі знань;
- формування в студентів позитивної мотивації до впровадження педагогічної естетотерапії у навчально-виховний процес школи I ступеня;
- формування системи знань з естетотерапії, необхідної для продуктивної та творчої суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників педагогічного процесу;
- ознайомлення з різновидами естетотерапії та специфікою використання психолого-педагогічного потенціалу засобів естетотерапевтичного впливу на особистість молодшого школяра з метою вирішення основних навчально-виховних завдань;
- оволодіння майбутніми педагогами сучасними естетотерапевтичними методиками організації навчально-пізнавальної діяльності учнів початкової школи.

У процесі опанування навчальної дисципліни «Естетотерапія» студенти повинні знати: зміст основних понять та термінів курсу; об'єкт, предмет, завдання педагогічної естетотерапії; основні функції педагогічної естетотерапії; взаємозв'язок естетотерапії з іншими науками; види організаційних форм естетотерапевтичної взаємодії вчителя з учнями; історичні аспекти використання естетотерапевтичних засобів у зарубіжній та вітчизняній педагогічній думці; критерії відбору змісту естетотерапевтичних методик; психолого-педагогічний потенціал засобів естетотерапії у процесі формування предметних компетенцій молодших школярів; роль педагога-естетотерапевта у формуванні позитивної навчальної мотивації учнів, основні вимоги до особистості педагога-естетотерапевта; методики організації та проведення естетотерапевтичної педагогічної діяльності в умовах навчально-виховного процесу початкової школи.

У процесі опанування навчальної дисципліни «Естетотерапія» студенти повинні вміти: оперувати поняттєво-категоріальним апаратом з естетотерапії; аналізувати концепції естетизації психолого-педагогічної діяльності; виділяти естетичний компонент у навчально-виховному процесі початкової школи; визначати психолого-педагогічний потенціал основних засобів естетотерапії; складати професіограму педагога-естетотерапевта; створювати емоційно комфортні умови для продуктивної суб'єкт-суб'єктної взаємодії та творчої самореалізації учасників педагогічного процесу; добирати відомі і створювати авторські технології використання естетотерапевтичних засобів у навчально-виховному процесі школи I ступеня в залежності від поставлених цілей; добирати відомі і створювати авторські технології використання естетотерапевтичних засобів у навчально-виховному процесі школи I ступеня в залежності від поставлених цілей; розробляти конспекти уроків з навчальних предметів початкової школи, включаючи естетотерапевтичні засоби, і доводити доцільність та значення їх використання у роботі з учнями початкової школи.

РОЗДІЛ 1. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З КУРСУ «ЕСТЕТОТЕРАПІЯ»

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1. ГУМАНІСТИЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ЕСТЕТОТЕРАПІЇ

Мета: перевірка рівня засвоєння студентами знань про особливості естетотерапевтичного впливу в роботі з молодшими школярами, ознайомлення з основними засобами долання емоційно-естетичного дисбалансу сучасної дитини

Основні поняття теми: гармонійний розвиток особистості, гуманізація освіти, засоби естетотерапії, естетизація навчально-виховного процесу, естетотерапія, особистісно орієнтований підхід, творчість, творча особистість.

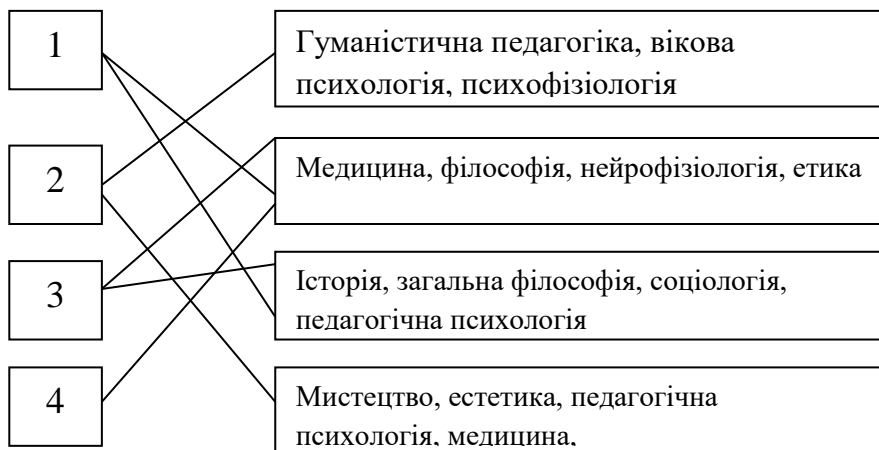
План

Обговорення теоретичних питань

1. Актуальність провадження естетотерапевтичного компоненту у зміст професійної діяльності сучасного вчителя початкової школи.
2. Загальна характеристика поняттєвого апарату естетотерапії.
3. Зміст, завдання, об'єкт та предмет педагогічної естетотерапії. Її зв'язок з іншими науками.
4. Основні ознаки і функції естетотерапії.
5. Гуманістичний підхід до організації естетотерапевтичної діяльності в початковій школі.

Практичні завдання

1. На основі аналізу наукових підходів щодо визначення поняття «естетотерапія», сформулюйте власний варіант трактування даної педагогічної категорії.
2. Висловіть свої думки щодо змісту висловлювання В.О. Сухомлинського: «Духовне життя дитини повноцінне лише тоді, коли вона живе у світі гри, казки, музики, фантазії, творчості. Без цього вона – засушена квітка». Наведіть вислови видатних педагогів щодо естетизації навчально-виховного процесу.
3. Визначте, з якими науками пов'язана естетотерапія? Вкажіть цифру, до якої сходяться лінії відібраних вами груп. Поясніть сутність зв'язку.

Питання для самоперевірки

1. Дайте визначення естетотерапії. Поясніть актуальність впровадження естетотерапевтичних технологій у професійну діяльність вчителя початкової школи.
2. Визначте об'єкт, предмет та завдання естетотерапії як інтегративної науки.
3. Назвіть шляхи гармонізації емоційно-чуттєвої сфери дітей молодшого шкільного віку засобами естетотерапії.
4. Дайте характеристику основним функціям естетотерапії.

Рекомендована література

1. Федій О. А. Естетотерапія : навч. посіб. / О. А. Федій. – 2-ге вид. перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 304 с.
2. Федій О. А. Підготовка педагогів до використання засобів естетотерапії: теорія і практика : монографія / О. А. Федій. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2009. – 404 с.
3. Федій О. А. Словник естетотерапевтичних термінів / авт.-уклад. О. А. Федій. – Полтава : ПДПУ імені В. Г. Короленка, 2006. – 32 с.
4. Федій О. А. Сучасні естетотерапевтичні технології у професійній діяльності вчителя початкової школи : навч.-метод. посіб. / О. А. Федій, Т. В. Мірошніченко. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – 143 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2. АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У РОБОТІ З УЧНЯМИ НА УРОКАХ ТА В ПОЗАУРОЧНИЙ ЧАС

Мета: систематизація, узагальнення та поглиблення знань студентів з теоретичних основ арт-терапії як ефективного методу естетотерапевтичного впливу на особистість молодшого школяра; формування практичних умінь і навичок інтеграції арт-терапії у зміст уроку та організації та проведення арт-терапевтичних занять у початковій школі.

Основні поняття теми: *арт-педагогіка, арт-терапевтичний процес, арт-терапія, мистецтво, творчість, творча діяльність.*

План

Обговорення теоретичних питань

1. Сутність поняття «арт-терапія». Історія розвитку арт-терапії як сучасного психотерапевтичного напрямку.
2. Психолого-педагогічні функції арт-терапії.
3. Основні напрями арт-терапевтичної роботи з молодшими школярами.
4. Специфіка проведення арт-терапевтичних хвилинок на уроках.
5. Арт-терапевтичні заняття – інноваційна форма позакласної роботи в початковій школі.

Практичні завдання

1. Підберіть або самостійно розробіть 3 дидактичні ігри з арт-терапії на теми:
 - «Кольорове царство Математики»;
 - «Весела граматики»;
 - «Казкова літера мого імені»;
 - «У світі чарівної планети Земля»;

- «Дивовижна країна Здоров'я і Краси»;

Виконуючи завдання, необхідно чітко визначити мету, обладнання й зміст дидактичних арт-терапевтичних ігор.

Провести одну із запропонованих ігор у групі.

(** Завдання включається в зміст навчально-методичної теки студента «Сучасні естетотерапевтичні технології у початковій школі»*).

2. Визначіть психолого-терапевтичний потенціал арт-терапевтичних технологій «Скринька щастя», «Чудовий сад», «Анонімний подарунок», проєктивних малюнків «Школа тварин», «Я в школі», «Мій клас», «Що мені подобається в школі»; «Мій улюблений урок в школі», «Колірний тест відносин» тощо.
3. Підготуйте повідомлення за змістом однієї з запропонованих статей:
 - 1) Романовська Д. Д. Використання арттерапевтичних технік / Д. Д. Романовська, Т. Г. Шпортій // Психологічна газета. – 2007. – №2. – С. 10–23.
 - 2) Деркач О. Арт-терапія на допомогу школі / Оксана Деркач // Мистецтво та освіта. – 2010. – № 2. – С. 25–36.
 - 3) Колесник Л. Арттерапія і гра як засіб психокорекції молодших школярів / Л. Колесник // Дефектолог (укр. пошта). – 2007. – №3. – С. 55–57.
 - 4) Афанасьєва О. Арттерапия средствами изобразительного искусства / О. Афанасьєва // Воспитание школьников. – 2007. – №3. – С. 41–44.
 - 5) Старикова С. Арт-терапевтические методы в школе / С. Старикова // Народное образование. – 2007. – №8. – С.193–196.
 - 6) Побережна Г. Педагогічний потенціал музикотерапії / Г. Побережна // Мистецтво та освіта. – 2008. – №2. – С. 9–12.

Питання для самоперевірки

1. Визначте сутність поняття «арт-терапія».
2. Охарактеризуйте гуманістичний підхід в арт-терапії. Хто є представником даного підходу?
3. Назвіть відомі вам арт-терапевтичні техніки. Поясніть мету їх використання у роботі з молодшими школярами?
4. Охарактеризуйте функції педагогічної арт-терапії.
5. Хто з сучасних науковців займається проблемами використання арт-терапевтичних методів у практиці загальноосвітнього навчального закладу?

Рекомендована література

1. Ващенко О. Напрями арт-терапії / О. Ващенко, С. Свириденко // Здоров'я та фізична культура. – 2008. – №1. – С. 21 – 24.
2. Вознесенська О. Особливості арт-терапії як методу / О. Вознесенська // – Психолог. – 2005. – №39. – С. 5-8.
3. Деркач О. Малюємо школу: діагностика шкільної дезадаптації першокласників засобами арт-терапії / О. Деркач // Мистецтво та освіта. – 2010. – №4. – С. 15 – 18.
4. Киселева М.В. Арт-терапия в работе с детьми: [руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми] /Марина Вячеславовна Киселева. – СПб.: Речь, 2007. – 160 с.

5. Лебедева Л. Д. Арт-терапия в педагогике / Л. Д. Лебедева // Педагогика. – 2000. – №9. – С. 27 – 34.
6. Лебедева Л. Д. Педагогические основы арт-терапии / Людмила Дмитриевна Лебедева. – СПб. : ЛОИРО, 2000. – 150 с.
7. Медведева Е.А. Артпедагогика и арт-терапия в специальном образовании / Е.А.Медведева, И.Ю.Левченко, Л.Н.Комиссарова. – Москва: Издательский центр «Академия», 2001. – 248 с.
8. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. – СПб. : Питер, 2001. – 448 с.
9. Федій О. А. Естетотерапія : навч. посіб. / О. А. Федій. – 2-ге вид. перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 304 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3. ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ КАЗКОТЕРАПІЇ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Мета: набуття студентами основних умінь та навичок організації та проведення казкотерапії для учнів початкових класів.

Основні поняття теми: казка, казкотерапія, метафора, мультиплікаційна казотерапія, формування морального імунітету.

План

Обговорення теоретичних питань

1. Предмет та завдання педагогічної казкотерапії.
2. Види казок у казкотерапії (дидактичні, психокорекційні, психотерапевтичні, медитивні, психологічні). Методика використання цих видів казок у роботі з молодшими школярами.
3. Казкотерапевтичні заняття – інноваційна форма позакласної роботи в початковій школі.
4. Методика проведення мультиплікаційної казкотерапії на позакласних заняттях у початковій школі
5. Психолого-педагогічний потенціал бібліотерапії у профілактиці дисбалансу емоційно-чуттєвої сфери учнів початкової школи.

Практичні завдання

1. Здійсніть аналіз чинних програм, підручників та робочих зошитів з основних предметів початкової школи щодо наявності у них казкотерапевтичних елементів. Пояснити їх доцільність у роботі з молодшими школярами.
2. Підберіть (або складіть самостійно) 2 дидактичні казки до уроку математики в 1 класі (* завдання включається в зміст навчально-методичної теки студента «Сучасні естетотерапевтичні технології у початковій школі»).
3. Самостійно розробіть вправи, ігри або завдання мультиплікаційної казкотерапії.
4. Підготуватися до участі у диспуті на тему «Вплив сучасних мультфільмів на психоемоційний розвиток дитини».

Питання для самоперевірки

1. Дайте визначення поняття «казкотерапія».
2. Назвіть предмет та завдання педагогічної казкотерапії.

3. Охарактеризуйте освітньо-виховний потенціал мультиплікаційної казкотерапії у роботі з молодшими школярами.
4. Назвіть етапи створення дидактичної казки.

Рекомендована література

1. Бреусенко-Кузнецов О. Про роботу з дитячою агресією за допомогою казки / О. Бреусенко-Кузнецов // Психолог: Додаток до газ. "Шкільн. світ". – 2005. – №39. – С. 21 – 22.
2. Бутрім В.Л. Казка вчить. Збірник нестандартних дидактичних матеріалів з основних дисциплін. 1-4 класи / Валентина Леонідівна Бутрім. –Х. : Вид. група «Основа», 2006. – 128 с.
3. Вачков И. В. Сказкотерапия: Развитие самосознания через психологическую сказку / И.В. Вачков. – [2-е изд., перераб. И доп.]. – М. : Ось-89, 2003. – 144 с.
4. Вачков І. Використання психологічних казок у роботі з молодшими школярами / І. Вачков // Психолог: Додаток до газ. "Шкільн. світ". – 2007. – №11. – С. 9 – 17.
5. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Проективная диагностика в сказкотерапии: учебное пособие / Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева, Е. А. Тихонова. – СПб. : Речь, 2003. – 203 с.
6. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Путь к волшебству. Теория и практика сказкотерапии / Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева. — СПб.: "Златоуст", 1998. — 352 с
7. Киселева М.В. Арт-терапия в работе с детьми: [руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми] /Марина Вячеславовна Киселева. – СПб.: Речь, 2007. – 160 с.
8. Короткова Л.Д. Сказкотерапия в школе / Л.Д. Короткова. – М. : ЦГЛ, 2006. – 144 с.
9. Оруджова Ж. А. Створення казки або казкова арт-терапія / Жанна Анатоліївна Оруджова. – К. : Марич, 2009. – 92 с.
10. Петренко Л. Артпедагогіка та казкотерапія / Л. Петренко // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2007. – №5. – С. 3 – 11.
11. Практика сказкотерапии / Под ред. Н. А. Сакович. – СПб. : Речь, 2004. – 224 с.
12. Федій О. А. Естетотерапія : навч. посіб. / О. А. Федій. – 2-ге вид. перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 304 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4. МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІСОЧНОЇ ТЕРАПІЇ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Мета: перевірка рівня знань студентів з теоретичних основ пісочної терапії; формування у студентів практичних умінь та навичок організації та проведення пісочної терапії в умовах навчально-виховного процесу початкової школи.

Основні поняття теми: *пісочна терапія, педагогічна діагностика, психокорекція.*

План Обговорення теоретичних питань

1. Зміст поняття «пісочна терапія». Історичні аспекти становлення та розвитку пісочної терапії.
2. Характеристика загальних та додаткових принципів взаємодії педагога з учнем в педагогічній пісочниці.
3. Обладнання для організації та проведення пісочної терапії в умовах загальноосвітнього навчального закладу.
4. Методика організації та проведення різних видів ігор у пісочниці:
 - ігри на розвиток тактильно-кінестетичної чутливості та дрібної моторики рук;
 - дидактичні ігри;
 - мовленнєві ігри;
 - ігри на розвиток творчого потенціалу учнів.

Практичні завдання

1. Розробіть дидактичні ігри в пісочниці до одного із уроків математики на запропоновані теми:
 - ✓ «Лічба предметів. Поняття «лівий-правий», «верхній-нижній», «довгий-короткий», «однакової довжини»;
 - ✓ «Лічба предметів. Співвіднесення цифри і числа. Поняття «багато», «один»»;
 - ✓ «Склад числа 3. Прямі і криві лінії. Трикутник»;
 - ✓ «Коло і круг. Креслення кола».
2. Наведіть приклади завдань в педагогічній пісочниці на уроках літературного читання.
3. Підготуватися до диспуту на тему «Пісочниця – ландшафт дитячої душі».

Питання для самоперевірки

1. Дайте визначення терміну «пісочна терапія».
2. Хто вперше почав застосовувати корекційно-терапевтичний потенціал пісочниці у роботі з дітьми?
3. Назвіть загальні принципи пісочної терапії.
4. Охарактеризуйте додаткові принципи пісочної терапії.
5. У чому полягає основний ефект естетотерапевтичного впливу на розвиток дитини під час проведення ігор з піском?
6. Які дидактичні матеріали використовують в іграх у пісочниці?
7. Які ви знаєте види пісочних ігор?
8. Поясніть методику навчання читання й письму «Пісочна грамота».

Рекомендована література

1. Грабенко Т. М. Чудеса на піску / Т. М. Грабенко, Т. Д. Зінкевич-Євстигнеева. – К. : Ред. загальнопед. газет, 2004. – 128 с.
2. Епанчинцева О. Ю. Роль песочной терапии в развитии эмоциональной сферы детей дошкольного возраста / О.Ю. Епанчинцева. – Детство-Пресс, 2010. – 80 с.
3. Заняття з основ піскової ігротерапії // Психологічна газета. – 2006. – №10. – С. 29 – 31.
4. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Практикум по песочной терапии / Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева, Т. М. Грабенко. – СПб. : Речь, 2002. – 217 с.

5. Карабаєва І. Пісок як матеріал для розвитку творчості та навчання дітей / Ірина Карабаєва // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. – №4. – С. 21 – 25.
6. Коваленко Н. Сендплей – гра з піском / Н. Коваленко, А. Гречишкіна // Палітра педагога. – 2010. – № 4. – С. 20 – 25.
7. Пісочна енциклопедія: Пізнавальні ігри на піску // Бібліотечка вихователя дитячого садка. – 2001. – №13-14. – С. 7.
8. Пісочні уроки // Бібліотечка вихователя дитячого садка. – 2001. – №13-14. – С. 3.
9. Сакович Н.А. Технология игры в песок. Игры на мосту / Н. А. Сакович. – Спб. : Речь, 2006. – 176 с.
10. Федій О. А. Естетотерапія : навч. посіб. / О. А. Федій. – 2-ге вид. перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 304 с.
11. Шиманская А. Сказки на песке. Практика песочной терапии / А. Шиманская. – Речь, 2010. – 224 с.
12. Штейнхард Л. Юнгианская песочная психотерапия / Ленор Штейнхард. – Спб. : Питер, 2001. – 320 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5. МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ СМІХОТЕРАПІЇ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Мета: набуття студентами основних умінь та навичок організації та проведення сміхотерапії для учнів початкових класів

Основні поняття теми: *сміх, сміхотерапія (гелотологія), пізнавальний гумор.*

План

Обговорення теоретичних питань

1. Історія виникнення гелотології як науки. Напрямки гелотології.
2. Механізм впливу сміху на організм людини.
3. Психолого-педагогічний потенціал сміхотерапевтичних вправ у роботі з молодшими школярами.
4. Пізнавальний гумор як метод створення емоційно комфортної атмосфери в класі.
5. Методи і прийоми сміхотерапії в умовах навчально-виховного процесу початкової школи (вправа «Передай усмішку», сміхотерапевтичні хвилинки-цікавинки, прийом «Казковий сміх» тощо).

Практичні завдання

1. Підберіть (або складіть самостійно) 3 сміхотерапевтичні вправи, які можна використати на різних етапах уроку. Обґрунтуйте їх роль.
2. Розробіть педагогічні правила-пам'ятку використання гумору в навчально-виховному процесі початкової школи.
3. Напишіть твір-есе на тему: «Сміх – це рятувальний круг на хвилях життя».

Рекомендована література

1. День сміхотерапії у школі // Психолог. – 2010. – №10. – С. 3 – 19.
2. Легар Ю. Сміх замість ліків, або врятує сміхотерапія / Ю. Легар // Психолог. – 2012. – № 23. – С. 54 – 56.

3. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. – 3-тє вид., допов. і переробл. – К. : СПД Богданова А. М., 2008. – с. 39.
4. Старовойтенко Н. Серйозно про дитячий сміх / Н. Старовойтенко // Початкова школа. – 1997. – № 6. – С. 48–49.
5. Туманова М. «Сміхові» вправи в системі здоров'язбережних технологій / М. Туманова // Завуч. – 2012. – № 24. – Вкладка.
6. Федій О.А. Естетотерапія : навч. посіб. 2-ге вид. перероб. та доп. / О. А. Федій. – К. : «Центр учбової літератури», 2012. – 304 с.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ТЕМА. 1. ОСНОВНІ ЗАСОБИ І ВИДИ ЕСТЕТОТЕРАПІЇ. ФОРМИ ЕСТЕТОТЕРАПЕВТИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мета: ознайомлення студентів з основними засобами естетотерапевтичного впливу на особистість та відповідними видами естетотерапії; формування уявлення про форми естетотерапевтичної роботи вчителя початкової школи.

Теоретичні питання

1. Естетотерапія природними засобами (пісочна терапія, ароматерапія, кольоротерапія та ін.).
2. Естетотерапія соціальними засобами (сміхотерапія, терапія спілкуванням, трудова терапія та ін.).
3. Естетотерапія мистецькими засобами (арт-терапія, музикотерапія, казкотерапія, ігротерапія, танцювальна терапія та ін.).
4. Основні форми естетотерапевтичної роботи з учнями початкової школи.

Завдання самостійної роботи

1. Представте власну класифікацію засобів і видів естетотерапії. Поясніть критерії групування естетотерапевтичних засобів і видів.
2. Підготуйте слайд-презентацію доповіді на тему: «Естетотерапевтичні технології у практиці роботи сучасної школи».

Методичні вказівки

1. Пояснити підходи щодо класифікації естетотерапевтичних технологій.
2. Звернути увагу на критерії вибору форм організації естетотерапевтичної роботи з учнями.

Рекомендована література

1. Вознесенська О. Ідеї – у мистецтві. Природа, арт-терапія і розвиток особистості: поєднання в освіті / Олена Вознесенська // Управління освітою. – 2009. – №3. – С. 2-3.
2. Киселева М.В. Арт-терапия в работе с детьми: [руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми] / Марина Вячеславовна Киселева. – СПб.: Речь, 2007. – 160 с.
3. Короткова Л.Д. Сказкотерапия в школе / Л.Д. Короткова. – М. : ЦГЛ, 2006. – 144 с.
4. Лебедева Л.Д. Педагогические основы арт-терапии / Людмила Дмитриевна Лебедева. – СПб.: ЛОИРО, 2000. – 150 с.
5. Масол Л. Виховний потенціал мистецтва – джерело освітніх інновацій / Людмила Масол // Мистецтво та освіта. – 2003. – № 1. – С. 2 – 5.
6. Оруджова Ж. А. Створення казки або казкова арт-терапія / Жанна Анатоліївна Оруджова. – К. : Марич, 2009. – 92 с.
7. Федій О. А. Естетотерапія : навч. посіб. / О. А. Федій. – 2-ге вид. перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 304 с.

ТЕМА №2. ЕСТЕТОТЕРАПЕВТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ЗАРУБІЖНІЙ ТА ВІТЧИЗНЯНІЙ ПЕДАГОГІЦІ (РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ)

Мета: знайомство студентів з зарубіжним та вітчизняним досвідом естетизації педагогічного процесу і оволодіння вміннями виділяти та організовувати естетичний компонент у навчально-виховному процесі.

Теоретичні питання

1. Провідні ідеї використання засобів естетотерапії у зарубіжній педагогічній думці (Я.А. Коменський, Ж. Ж. Руссо, Дж. Дьюї, М. Монтесорі, Я. Корчак, Р. Штайнер, С. Френе, Г. Шаррельман, Ф. Гансберг та ін.).
2. Теорія і практика впровадження естетотерапевтичних методик у педагогічній діяльності вітчизняних учених (О. Духнович, К. Ушинський, М. Корф, С. Миропольський, Х. Алчевська, С. Русова, Я. Чепіга, Є. Тихеева, А. Макаренко, В. Сухомлинський та ін.).
3. Сучасні технології естетизації педагогічного процесу початкової ланки освіти.

Завдання самостійної роботи

1. Здійсніть детальний аналіз педагогічної думки одного з учених щодо специфіки використання засобів естетотерапевтичного впливу на особистість учня, підготувавши доповідь.
2. Наведіть приклад 3-4 цитат відомих педагогів про вплив засобів естетотерапії на формування і розвиток гармонійно розвиненої особистості.

Методичні вказівки

1. Пояснити естетотерапевтичні принципи діяльності вальдорфських шкіл:
 - принцип вільного виховання і навчання;
 - принцип цілісності формування тілесної, душевної та духовної сторін особистості;
 - принцип циклічності навчально-виховної діяльності;
 - принцип синтезу науки і мистецтва;
 - принцип авторитету педагога, батьків, духовного ідеалу.
2. Проаналізувати основні естетотерапевтичні ідеї «лікувальної педагогіки» Я. Корчака.
3. Звернути увагу на наукові погляди представників педагогічного напрямку дидактичної художності (Дж. Рескіна, Г. Шаррельмана, Ф. Гансберга та ін.), які розглядали мистецтво як потужний засіб розкриття творчого потенціалу дитини і як засіб художнього виховання.
4. Здійснити аналіз досвіду використання естетотерапевтичних засобів у «Школі радості» В. Сухомлинського.

Рекомендована література

1. Історія педагогіки / За заг. ред. члена-кор. АПН України, д. пед. наук, проф. Г.В. Троцько. – Харків, 2008. – 545 с.
2. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості учителя: навч. посіб. / Світлана Олександрівна Сисоєва. – К. : ІСДОУ, 1994. – 112 с.
3. Федій О.А. Естетотерапія : навч. посіб. 2-ге вид. перероб. та доп. / О. А. Федій. – К. : «Центр учбової літератури», 2012. – 304 с.
4. Федій О. А. Ретроспективний аналіз вітчизняного досвіду використання естетотерапії у професійній діяльності педагога / О. А. Федій // Зб. наук.

ТЕМА №3. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАСОБІВ ЕСТЕТОТЕРАПІЇ У РОБОТІ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Мета: формування практичних умінь і навичок виокремлення психолого-педагогічного та терапевтичного потенціалу окремих засобів естетотерапевтичного впливу на особистість молодшого школяра.

Теоретичні питання

1. Особливості психофізіологічного розвитку та емоційно-чуттєвої сфери учнів початкових класів.
2. Емоційність процесу навчання в початковій школі.
3. Критерії вибору естетотерапевтичних засобів у роботі з молодшими школярами.
4. Психолого-педагогічний потенціал мистецьких, природних і соціальних засобів естетотерапії.

Завдання самостійної роботи

1. Заповніть таблицю «Вплив засобів естетотерапії на розвиток дитини»:

№	Засоби естетотерапії	Вплив естетотерапевтичних засобів на розвиток дитини				
		Фізичний	Психо-емоційний	Соціальний	Розумовий	Духовний
1.	Казка					
2.	Гра					
3.	Природа					
4.	Мистецтво					
5.	Колір					
6.	Рух					
7.	Музика					
8.	Аромат					

Методичні вказівки

1. Обґрунтувати педагогічні основи естетизації навчально-виховного процесу початкової школи.
2. Пояснити зв'язок між емоційно-чуттєвим і інтелектуальним розвитком учня.
3. Довести правильність твердження про те, що початкова школа має бути тільки успішною, використовуючи метод ПРЕС:
*Я вважаю, що початкова школа має бути успішною.
Тому що
Наприклад,
Таким чином,*
4. З метою визначення психолого-педагогічного потенціалу того, чи іншого засобу естетотерапевтичного впливу на особистість молодшого школяра необхідно дати відповіді на питання:

- з якою метою доцільно використати даний засіб естетотерапевтичного впливу у роботі з молодшими школярами?
- для учнів якого класу можна використати даний засіб (або метод)?
- в якій формі доцільно використати запропоновану технологію?

Рекомендована література

1. Бех І.Д. Молодший школяр як особистість / І. Д. Бех // Навчання і виховання учнів 4 класу: метод. посіб. для вчителів / Упор. Савченко О.Я. – К. : «Початкова школа», 2005. – С. 12 – 27.
2. Кондратенко Л.О. Особливості психофізіологічного розвитку дітей шестилітнього віку / Л.О. Кондратенко // Навчання і виховання учнів 1 класу: метод. посіб. для вчителів / Упор. Савченко О.Я. – К. : «Початкова школа», 2002. – С. 10 – 26.
3. Масол Л. Виховний потенціал мистецтва – джерело освітніх інновацій / Людмила Масол // Мистецтво та освіта. – 2003. – № 1. – С. 2-5.
4. Матвієнко О. В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія / О. В. Матвієнко. – К. : ВД «Стилос», 2006. – 543 с.
5. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи / Олександра Яківна Савченко. – К. : Грамота, 2012. – 504 с.
6. Федій О.А. Естетотерапія : навч. посіб. 2-ге вид. перероб. та доп. / О. А. Федій. – К. : «Центр учбової літератури», 2012. – 304 с.

ТЕМА 4. ОСОБЛИВОСТІ ЕСТЕТОТЕРАПЕВТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Мета: ознайомлення студентів зі змістом, метою, завданнями та принципами естетотерапевтичної діяльності вчителя початкової школи; формування позитивної мотивації до реалізації естетотерапевтичної функції педагога в умовах навчально-виховного процесу школи I ступеня.

Теоретичні питання

1. Професійно зумовлені вимоги до особистості вчителя початкової школи.
2. Роль особистісних якостей учителя початкових класів в професійній діяльності.
3. Естетотерапевтична діяльність учителя початкової школи: зміст, мета, завдання, принципи.
4. Діалогічне педагогічне спілкування у змісті естетотерапевтичної діяльності педагога.
5. Педагогічна творчість учителя – запорука успішної естетотерапевтичної діяльності в початковій школі.

Завдання самостійної роботи

- 1 Напишіть твір-роздум на тему: «Педагог-естетотерапевт: який він?»
- 2 Складіть професіограму особистості учителя-естетотерапевта.

Методичні вказівки

1. Охарактеризувати специфічні функції вчителя початкової школи.
2. Підготуватися до навчальної дискусії: «Терапевтична складова професійної діяльності вчителя початкової школи».
3. Пояснити основні принципи естетотерапевтичної діяльності педагога:
 - принцип гуманізації;

- принцип співтворчості й співробітництва;
- принцип емоційності;
- принцип фасилітації;
- принцип креативності;
- принцип інтеграції.

Рекомендована література

1. Волкова Н. П. Педагогіка : посіб. для студ. вищих навчальних закладів _ Волкова Н.П. – К. : Видавничий центр «Академія», 2002. – 567 с.
2. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії: навч. посіб. /Г.М. Мешко. – 2-е вид., стереотип. – К.: Академвидав, 2012. – 200 с.
3. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; За ред. І.А. Зязюна. – 3-є вид., допов. і переробл. – К. : СПД Богданова А.М., 2008. – 376 с.
4. Федій О. А. Підготовка педагогів до використання засобів естетотерапії: теорія і практика : монографія / О. А. Федій. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2009. – 404 с.

ТЕМА 5. МЕТОДИКА ПЕДАГОГІЧНОЇ ІГРОТЕРАПІЇ У РОБОТІ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Мета: теоретичне осмислення студентами основ ігротерапії; оволодіння уміннями і навичками ігротерапевтичної роботи з молодшими школярами

Теоретичні питання

1. Сутність понять «гра», «ігрова терапія».
2. Короткий історичний огляд розвитку та становлення ігрової терапії.
3. Основні напрямки ігрової терапії: загальна характеристика.
4. Методика організації та проведення казкової ігротерапії.

Завдання самостійної роботи

1. Підготувати міні-довідку на тему: «Ігротерапія у сучасних психолого-педагогічних дослідженнях».

2. Проаналізуйте фрагмент уроку «Я і Україна» (1 клас) з використанням естетотерапевтичних технологій (ігротерапія, казкотерапія, кольоротерапія, пісочна терапія, аромотерапія, музикотерапія) за таким планом:

- відповідність теми календарному плануванню;
- мета використання кожного із засобів естетотерапевтичного впливу на молодших школярів;
- критерії вибору запропонованих естетотерапевтичних методик у роботі з учнями на уроці;
- методика організації та проведення естетотерапевтичних технологій на уроці;
- принципи використання засобів естетотерапії у роботі з учнями.

Рекомендована література

1. Киселева М.В. Арт-терапия в работе с детьми: [руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми] /Марина Вячеславовна Киселева. – СПб.: Речь, 2007. – 160 с.
2. Колесник Л. Арттерапия і гра як засіб психокорекції молодших школярів / Л. Колесник // Дефектолог (укр. пошта). – 2007. – №3. – С. 55–57.

3. Лэндрет Г. Л. Игровая терапия: искусство отношений: / Г. Л. Лэндрет ; [пер. с англ., предисл. А. Я. Варга]. – М. : Междунар. пед. акад., 1994. – 368 с.
4. Пазуха А. У світ дитини - через гру / А. Пазуха // Дитячий садок. – 2011. – № 9. – С. 4–6.
5. Федій О. А. Естетотерапія : навч. посіб. / О. А. Федій. – 2-ге вид. перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 304 с.

ТЕМА 6. ПЕДАГОГІЧНА МУЗИКОТЕРАПІЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Мета: поглиблення та розширення знань студентів з проблеми використання музикотерапевтичних методів і прийомів у роботі з учнями; набуття студентами основних умінь і навичок організації та проведення музикотерапії для дітей молодшого шкільного віку.

Теоретичні питання

1. Зміст поняття «музична терапія». Короткий історичний огляд лікувального впливу музики на людину.
2. Основні наукові концепції сучасної музикотерапії.
3. Естетотерапевтичний вплив музики на емоційно-чуттєву сферу молодших школярів.
4. Методика проведення окремих музикотерапевтичних технік (формули музичного самонавіювання за В. І. Петрушиним, музично-рухові ігри, музично-терапевтичні хвилинки, вокалотерапевтичні вправи, музикомалювання, рухова драматизація тощо).
5. Музикотерапевтична методика «ПіснеЗнайка» – інноваційна технологія навчання і виховання молодших школярів.

Завдання самостійної роботи

1. Розробіть власну фонотеку музичних творів, спрямованих на:
 - заспокоєння, зняття емоційного напруження;
 - підвищення життєвого тону, покращення самопочуття.
2. Підберіть 2-3 музичних творів зарубіжних або вітчизняних музикантів-класиків з метою їх використання як фону до основного виду діяльності (читання, написання твору, виконання творчої роботи тощо) на уроках та позакласних заняттях.
3. Складіть анотації двох статей (за вибором студента) за матеріалами періодичних видань на тему: «Психолого-педагогічний потенціал музикотерапії».
4. Поясніть зміст вислову видатного педагога В. Сухомлинського: «Музика є самим чудодійним, найбільш тонким засобом залучення до добра, краси і людяності».

Рекомендована література

1. Криворучко П. П. Музикотерапія: історія питання / П. П. Криворучко, В. М. Марченко // Вісник Київського міжнародного університету. – К., 2005. – С. 68–76.
2. Побережна Г. Музикотерапія як інноваційна технологія особистісного розвитку / Г. Побережна // Вища освіта України. – 2010. – № 3. – С. 87–97.

3. Побережна Г. Педагогічний потенціал музикотерапії / Г. Побережна // Мистецтво та освіта. – 2008. – № 2. – С. 9–12.
4. Полякова Н. Корекція емоційно-поведінкових розладів засобами музичної терапії / Н. Полякова // Психолог: Додаток до газ. "Шкільн. світ". – 2005. – №39. – С. 27–31
5. Райгородский Б. Д. Что может музыка? / Б. Д. Райгородский // Музыка в школе. – 2004. – №4. – С. 61–64.
6. Рыбина И. Музыка как средство формирования здоровья школьников / И. Рыбина // Искусство в школе. – 2007. – №3. – С. 70–72.
7. Семякина Г. А. Музикотерапия как средство развития способностей школьников / Г. А. Семякина // Начальная школа. – 2008. – №1. – С. 27–30.
8. Федій О. А. Естетотерапія : навч. посіб. / О. А. Федій. – 2-ге вид. перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 304 с.
9. Шавровська Н. В. Роль музики в житті дитини / Н. В. Шавровська, Л. Н. Смалиус. – К. : Марич, 2010. – 64 с.

ТЕМА 7. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОКРЕМИХ ВИДІВ ЕСТЕТОТЕРАПІЇ ТА СПЕЦИФІКА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Мета: ознайомлення студентів з іншими естетотерапевтичними технологіями у роботі з учнями; оволодіння прийомами впровадження елементів таки видів естетотерапії, ароматерапія, танцювально-рухова терапія, фототерапія тощо.

Теоретичні питання

1. Загальна характеристика окремих видів естетотерапевтичного впливу на учнів початкової школи (танцювально-рухова терапія, бібліотерапія, ароматерапія тощо).
2. Основні принципи і завдання танцювально-рухової терапії у роботі з учнями.
3. Ароматерапія в початковій школі. Вимоги до застосування ароматерапії в класних приміщеннях загальноосвітнього закладу.
4. Терапевтичний потенціал фототерапії. Психологічні функції фотографій. Особливості проведення фототерапії з дітьми молодшого шкільного віку.

Завдання самостійної роботи

1. Скласти пам'ятку використання ароматерапевтичних засобів у професійній діяльності вчителя початкових класів.
2. Підібрати 5 фізкультхвилинок для учнів початкових класів. Пояснити мету їх використання на уроках в початковій школі.
3. Розробити слайд-презентацію для молодших школярів на уроках природознавства (тему обрати самостійно). Визначити естетотерапевтичний потенціал розробленої презентації.

Рекомендована література

1. Ващенко О. Вплив ароматерапії та кольоротерапії на здоров'я людини / О. Ващенко // Здоров'я та фізична культура. – 2011. – №7. – С. 23 – 24.

2. Забарило Т. Ароматерапія: за і проти / Т. Забарило // Здоров'я та фізична культура. – 2009. – №31. – С. 20-22.
3. Киселева М.В. Арт-терапия в работе с детьми: [руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми] / Марина Вячеславовна Киселева. – СПб.: Речь, 2007. – 160 с.
4. Копытин А. И. Фототерапия / А. И. Копытин // Школьный психолог: Прилож. к газ. "Первое сент.". – 2008. – №4. – С. 40–43.
5. Макарова З. Фитотерапия и ароматерапия в дошкольных учреждениях / З. Макарова, О. Ширванова // Дошкольное воспитание. – 2007. – №1. – С. 30–32.
6. Мислейко І. І. Особливості використання елементів танцювально-рухової терапії на уроках хореографії в школі / І. І. Мислейко // Світ виховання. – 2010. – №1. – С. 25-27.
7. Мова Л. Танцювально-рухова терапія / Л. Мова // Психолог: Додаток до газ. "Шкільн. світ". – 2005. – №39. – С. 23–26.
8. Панасюк О. Робота вихователя в рамках програми "Пізнай себе" / Олена Панасюк // Директор школи. – 2009. – №4. – С. 25–29.
9. Сайнюк Л. М. Пізнай себе в танці ! Розкрий себе в танці ! / Л. М. Сайнюк // Психологічна газета. – 2006. – №1. – С. 21–26
10. Федій О. А. Естетотерапія : навч. посіб. / О. А. Федій. – 2-ге вид. перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 304 с.
11. Черепанова Е. Ароматерапия нам поможет! / Е. Черепанова // Здоровье детей: Прилож. к газ. "Первое сент.". – 2006. – №14. – С. 30–34.

РОЗДІЛ 3. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО ТА ТЕМАТИЧНОГО КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕСТЕТОТЕРАПІЯ»

ВАРІАНТ 1

1. *Яке із запропонованих визначень поняття «засоби естетотерапії» є найбільш точним і повним?*
 - а) засоби естетотерапії – це засоби художньо-естетичного розвитку учнів, оволодіння знаннями і навичками образотворчої діяльності;
 - б) засоби естетотерапії – це засоби впливу на емоційно-чуттєву сферу дітей та підлітків з метою формування позитивної «Я-концепції» та гармонізації особистісного розвитку учнів у контексті тріади «природа – я – соціум»;
 - в) засоби естетотерапії – це засоби вільного самовираження і самопізнання шляхом використання чи створення мистецьких творів з метою психокорекції вад розвитку особистості.
2. *Основними завданнями естетотерапії є:*
 - а) створення психологічно-комфортного середовища для учасників педагогічного процесу;
 - б) надання психологічної допомоги дітям, які мають вади у розвитку;
 - в) надання можливості творчої самореалізації та самоствердження кожної особистості.
3. *Хто є об'єктом естетотерапії в умовах навчального закладу?*
 - а) особистість, яка має вади в психо-фізичному розвитку і потребує спеціальної корекції;
 - б) тільки цілком здорова особистість;
 - в) кожна особистість.
4. *У педагогічному аспекті термін «терапія» означає:*
 - а) лікування медичними засобами емоційно-психічні розлади;
 - б) педагогічна підтримка, захист, турбота, соціалізація;
 - в) оздоровлення дитячого організму засобами природного впливу.
5. *До соціальних засобів естетотерапевтичного впливу на особистість людини відносять:*
 - а) образотворче, музичне, хореографічне мистецтво;
 - б) колір, пісок, аромат, повітря;
 - в) гра, спілкування, праця, спорт.
6. *Принцип співтворчості й співробітництва у естетотерапевтичній діяльності вчителя початкової школи полягає у:*
 - а) переході від спілкування до комунікації, від суб'єкт-об'єктних до суб'єкт-суб'єктних відносин між учасниками педагогічного процесу;
 - б) органічному взаємопроникненні різних галузей знань (педагогіки, психології, медицини, психотерапії, мистецтва тощо) у зміст, методи, засоби, форми організації навчальної діяльності молодших школярів з метою їх гармонійного розвитку;
 - в) створенні креативного естетотерапевтичного поля, що ґрунтується на повному прийнятті дитини у безоціночній манері.

7. Який із запропонованих естетотерапевтичних засобів здійснює потужний вплив на розвиток духовно-емоційної сфери молодшого школяра?
- спілкування;
 - праця;
 - мистецтво;
8. Одним із перших дослідників впливу кольору на людину був:
- Й. Гете;
 - К. Юнг;
 - К. Роджерс.
9. Метод, що ґрунтується на використанні тварин з терапевтичною метою називається:
- кінезітерапія;
 - анімотерапія;
 - літотерапія.
10. В чому виявляється діагностична функція арт-терапевтичної роботи з молодшими школярами?
- набуття навичок коректного спілкування, емпатії, взаєморозуміння, взаємоповаги, взаємодопомоги, формування морально-етичних загальнолюдських цінностей;
 - створення атмосфери емоційної теплоти, доброзичливості, емпатійного спілкування, розвиток відчуття психологічного комфорту, захищеності, радості, успіху.
 - отримання додаткової інформації про розвиток та індивідуальні особливості кожного школяра, його інтереси, цінності.
11. Хто запровадив термін «евритмія»?
- Піфагор;
 - Аристотель;
 - Штайнер.
12. Дидактичні казки в казкотерапії створюються з метою:
- накопичення позитивного досвіду людини, розвитку особистісного потенціалу, зняття психоемоційного напруження;
 - продуктивного виховного впливу на вирішення дітьми психологічних проблем, наслідком якого є зміна у поведінці дитини і розуміння нею правил поведінки без сторонньої допомоги з боку дорослої людини;
 - подання навчального матеріалу;
13. Який засіб естетотерапевтичного впливу науковці називають «ландшафтом дитячої душі»?
- пісочниця;
 - казка;
 - музика.
14. Назвіть сучасних науковців, які займаються проблемами впровадження арт-терапевтичних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітнього закладу.
- О. Вознесенська, О. Деркач, Т. Зінкевич-Євстигнеєва, М. Кисельова, Л. Лебедева, О. Отич, Г. Побережна, Д. Романовська, О. Федій та ін.;
 - Н. Бібік, М. Богданович, М. Вашуленко, І. Зязюн, М. Євтух, О. Киричук, О. Савченко та ін.;

в) С. Гончаренко, В. Семиченко, М. Фіцула, Л.Хомич та ін.

ВАРІАНТ 2

1. *Які передумови викликали необхідність впровадження естетотерапії у навчально-виховний процес початкової школи?*
 - а) соціально-політичні, економічні, демографічні зміни в суспільстві, екологічна криза;
 - б) «мода» на впровадження інноваційних освітніх технологій у педагогічний простір;
 - в) негативний вплив навколишнього середовища на нервово-психічний, фізичний, моральний розвиток школярів, інтенсифікація навчального навантаження, низький рівень культурного й духовного розвитку суспільства;
2. *Назвіть з якими науками тісно пов'язана естетотерапія.*
 - а) соціологія, загальна філософія, історія;
 - б) психофізіологія, мистецтво, естетика, педагогіка;
 - в) етика, нейрофізіологія, вікова психологія.
3. *Для означення лікувального впливу мистецтва на організм людини використовують термін:*
 - а) ізотерапія;
 - б) арт-терапія;
 - в) музикотерапія;
4. *До природних засобів естетотерапевтичного впливу на особистість людини відносять:*
 - а) образотворче, музичне, хореографічне мистецтво;
 - б) колір, пісок, аромат, повітря;
 - в) гра, спілкування, праця, спорт;
5. *Які з перелічених видів естетотерапії належать до невербальних?*
 - а) пісочна терапія, арт-терапія, пасивна музикотерапія;
 - б) казкотерапія, вокалотерапія;
 - в) терапія поезією, терапія спілкуванням.
6. *Терапія і педагогіка мають дотичні проблеми, зокрема в таких аспектах:*
 - а) у визнанні цінності людини як суб'єкта свого життя;
 - б) підтримці особистості в її становленні;
 - в) спрямованість на збереження холістичного здоров'я;
 - г) принципах міжособистісної взаємодії;
 - д) усі відповіді правильні.
7. *Хто вперше ввів термін «арт-терапія»?*
 - а) А. Хілл;
 - б) К. Юнг;
 - в) О. Копитін.
8. *В чому виявляється виховна функція арт-терапевтичної роботи з молодшими школярами?*

- а) набуття навичок коректного спілкування, емпатії, взаєморозуміння, взаємоповаги, взаємодопомоги, формування морально-етичних загальнолюдських цінностей;
- б) створення атмосфери емоційної теплоти, доброзичливості, емпатійного спілкування, розвиток відчуття психологічного комфорту, захищеності, радості, успіху.
- в) отримання додаткової інформації про розвиток та індивідуальні особливості кожного школяра, його інтереси, цінності.
9. *Представниками гуманістичного напрямку арт-терапії є:*
- а) А. Хілл, Ж. Домініко;
- б) К. Роджерс, А. Маслоу, Е. Крамер;
- в) З. Фрейд, К. Юнг.
10. *Метод впливу на стан почуття організму людини за допомогою запахів називається...*
- а) рослинотерапія;
- б) ароматерапія;
- в) таласотерпія.
11. *Принцип інтеграції у естетотерапевтичній діяльності вчителя початкової школи полягає у:*
- а) переході від спілкування до комунікації, від суб'єкт-об'єктних до суб'єкт-суб'єктних відносин між учасниками педагогічного процесу;
- б) органічному взаємопроникненні різних галузей знань (педагогіки, психології, медицини, психотерапії, мистецтва тощо) у зміст, методи, засоби, форми організації навчальної діяльності молодших школярів з метою їх гармонійного розвитку;
- в) створенні креативного естетотерапевтичного поля, що ґрунтується на повному прийнятті дитини у безоціночній манері.
12. *Хто вперше обґрунтував і запровадив пісочну терапію у роботу з дітьми?*
- а) Т. Зинкевич-Євстигнеєва;
- б) Л. Штейнхард;
- в) М. Ловенфельд.
13. *Головним засобом психологічного впливу в казкотерапії є...*
- а) архетип;
- б) катарсис;
- в) метафора.
14. *Психокорекційні казки створюються з метою:*
- а) подання навчального матеріалу;
- б) продуктивного виховного впливу на вирішення дітьми психологічних проблем, наслідком якого є зміна у поведінці дитини і розуміння нею правил поведінки без сторонньої допомоги з боку дорослої людини;
- в) накопичення позитивного досвіду людини, розвитку особистісного потенціалу, зняття психоемоційного напруження

Варіант 3

1. Термін «естетотерапія» включає в себе такі складові:

- а) естетика, фасилітація, терапія;
 - б) естетичне, терапія;
 - в) етика, естетика, терапія.
2. На початку ХХ століття термін «естетотерапія» мав синонімічне значення з поняттям:
- а) естетична терапія;
 - б) кольоротерапія;
 - в) музикотерапія.
3. До мистецьких засобів естетотерапевтичного впливу на особистість людини відносять:
- а) колір, пісок, аромат, повітря;
 - б) образотворче, музичне, хореографічне мистецтво;
 - в) гра, спілкування, спорт.
4. Вид естетотерапії, який використовує рухи для розвитку соціального, когнітивного, емоційного і фізичного життя людини називається:
- а) терапія улюбленою справою;
 - б) кінезітерапія;
 - в) імаготерапія.
5. Принцип фасилітації у естетотерапевтичній діяльності вчителя початкової школи полягає у:
- а) створення креативного естетотерапевтичного поля, що ґрунтується на повному прийнятті дитини у безоціночній манері, розумінні внутрішнього світу, забезпеченні підтримки у прагненні учня до саморозвитку, самовдосконалення;
 - б) органічному взаємопроникненні різних галузей знань (педагогіки, психології, медицини, психотерапії, мистецтва тощо) у зміст, методи, засоби, форми організації навчальної діяльності молодших школярів з метою їх гармонійного розвитку;
 - в) переході від спілкування до комунікації, від суб'єкт-об'єктних до суб'єкт-суб'єктних відносин між учасниками педагогічного процесу.
6. Для означення лікувального впливу образотворчого мистецтва на організм людини використовують термін:
- а) арт-терапія;
 - б) драматерапія;
 - в) ізотерапія.
7. В чому виявляється психотерапевтична функція арт-терапевтичної роботи з молодшими школярами?
- а) набуття навичок коректного спілкування, емпатії, взаєморозуміння, взаємоповаги, взаємодопомоги, формування морально-етичних загальнолюдських цінностей;
 - б) створення атмосфери емоційної теплоти, доброзичливості, емпатійного спілкування, розвиток відчуття психологічного комфорту, захищеності, радості, успіху.
 - в) отримання додаткової інформації про розвиток та індивідуальні особливості кожного школяра, його інтереси, цінності.
8. Представниками психодинамічного напряму арт-терапії є:
- а) А. Хілл, Ж. Домініко;
 - б) К. Роджерс, А. Маслоу, Е. Крамер;

в) З. Фрейд, К. Юнг.

9. Медидативні казки в казкотерапії створюються з метою:

а) подання навчального матеріалу;

б) продуктивного виховного впливу на вирішення дітьми психологічних проблем, наслідком якого є зміна у поведінці дитини і розуміння нею правил поведінки без сторонньої допомоги з боку дорослої людини;

в) накопичення позитивного досвіду людини, розвитку особистісного потенціалу, зняття психоемоційного напруження.

10. Назвіть з якими науками тісно пов'язана естетотерапія.

а) соціологія, загальна філософія, історія;

б) психофізіологія, мистецтво, естетика, педагогіка;

в) етика, нейрофізіологія, вікова психологія.

11. Метод, що ґрунтується на використанні каменів з терапевтичною метою називається:

а) кінезітерапія;

б) анімалотерапія;

в) літотерапія.

12. «Педагогічна терапія» означає:

а) лікування медичними засобами емоційно-психічні розлади;

б) педагогічна підтримка, захист, турбота, соціалізація;

в) оздоровлення дитячого організму засобами природного впливу.

13. Наука, яка вивчає вплив сміху на людський організм називається:

а) імідж-терапія;

б) гелотологія;

в) літотерапія.

РОЗДІЛ 4. ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З КУРСУ «ЕСТЕТОТЕРАПІЯ»

1. Дайте визначення поняття «естетотерапія». Поясніть актуальність використання засобів естетотерапії у навчально-виховному процесі початкової школи.
2. Визначте об'єкт, предмет та завдання естетотерапії як інтегративної науки.
3. Схарактеризуйте основні форми естетотерапевтичної роботи.
4. Поясніть зв'язок естетотерапії з іншими науками.
5. Поясніть гуманістичні основи педагогічної естетотерапії.
6. Охарактеризуйте природні засоби естетотерапії.
7. Дайте загальну характеристику соціальним засобам естетотерапії.
8. Охарактеризуйте мистецькі засоби естетотерапії.
9. Охарактеризуйте досвід використання засобів естетотерапії у зарубіжній педагогічній думці.
10. Проаналізуйте досвід впровадження естетотерапевтичних технологій у педагогічній діяльності вітчизняних учених.
11. Поясніть концептуальні положення естетичного виховання у країнах, що мають розвинуту систему прийомів та методів естетичного виховання (на прикладі Великобританії, Канади, США).
12. Доведіть важливість емоційності навчального процесу в початковій школі.
13. Охарактеризуйте структурні компоненти естетотерапевтичної діяльності вчителя початкових класів.
14. Розкрийте значення педагогічної творчості як необхідної умови успішної естетотерапевтичної діяльності вчителя початкової ланки освіти.
15. Поясніть сутність діалогічного педагогічного спілкування у змісті естетотерапевтичної діяльності вчителя.
16. Охарактеризуйте основні принципи естетотерапевтичної діяльності педагога.
17. Обґрунтуйте роль естетотерапевтичних засобів у формуванні й розвитку творчих здібностей молодших школярів.
18. Обґрунтуйте терапевтичний вплив мистецтва на гармонійний розвиток молодшого школяра.
19. Поясніть сутність поняття «арт-терапія». Дайте коротку характеристику історії становлення арт-терапії.
20. Охарактеризуйте основні функції арт-терапії у роботі з молодшими школярами.
21. Обґрунтуйте напрями арт-терапевтичної роботи з дітьми молодшого шкільного віку.
22. Назвіть етапи проведення арт-терапевтичних занять у позакласній роботі вчителя початкової школи.
23. Охарактеризуйте арт-терапевтичні методи і прийоми у роботі з учнями на уроках і в позаурочний час.
24. Схарактеризуйте предмет і завдання казкотерапії.
25. Дайте характеристику основним видам казок, що використовуються у казкотерапії.

26. Опишіть основні прийоми роботи з казкою на уроках у початковій школі.
27. Розкрийте методику організації та проведення мультиплікаційної казкотерапії на позакласних заняттях у початковій школі
28. Схарактеризуйте основні етапи роботи у лялькотерапії.
29. Охарактеризуйте загальні та додаткові принципи організації та проведення пісочної терапії.
30. Опишіть методику проведення ігор в пісочниці на розвиток тактильно-кінестетичної чутливості та дрібної моторики рук.
31. Опишіть методику проведення ігор в пісочниці на розвиток фонематичного слуху та корекцію звукоутворення.
32. Розкрийте методику організації та проведення пізнавальних ігор в пісочниці.
33. Розкрийте методику організації та проведення мовленнєвих ігор в пісочниці.
34. Розкрийте методику організації та проведення пісочних ігор на розвиток творчого потенціалу молодших школярів.
35. Розкрийте методику організації та проведення «Пісочної грамоти».
36. Доведіть роль естетотерапевтичних засобів у профілактиці професійного емоційного вигорання вчителя початкової школи.
37. Дайте визначення терміну «педагогічна ігрова терапія». Дайте короткий аналіз виникнення та історії ігрової терапії.
38. Охарактеризуйте основні напрями ігрової терапії.
39. Обґрунтуйте основні принципи відносин з дітьми у ігровій терапії (за Г. Лендретом).
40. Визначте основні завдання ігрової терапії у роботі з учнями початкової школи.
41. Охарактеризуйте методику організації та проведення казкової ігротерапії в умовах навчально-виховного процесу початкової школи.
42. Визначте зміст поняття «музична терапія». Дайте короткий історичний аналіз лікувального впливу музики на людину.
43. Схарактеризуйте відомі вам сучасні музикотерапевтичні школи у порівняльному аналізі.
44. Охарактеризуйте естетотерапевтичний вплив музики на емоційно-чуттєву сферу молодших школярів.
45. Розкрийте методику проведення музикотерапевтичних технік у роботі з молодшими школярами.
46. Розкрийте психолого-педагогічний потенціал музикотерапевтичної технології навчання і виховання молодших школярів «ПіснеЗнайка».
47. Охарактеризуйте основні методи і прийоми використання танцювально-рухової терапії в навчально-виховному процесі початкової школи
48. Поясніть психо-фізіологічний вплив кольору на особистість молодшого школяра.
49. Охарактеризуйте основні методи і прийоми використання кольоротерапії в навчально-виховному процесі початкової школи.
50. Визначте основні вимоги до застосування ароматерапії в умовах навчального закладу.

51. Поясніть основні функції ароматерапії в умовах загальноосвітнього навчального закладу.
52. Охарактеризуйте ароматерапевтичні засоби та обґрунтуйте їх доцільність використання в початковій школі.
53. Висвітліть психолого-педагогічний потенціал сміхотерапевтичних вправ у роботі з молодшими школярами.
54. Охарактеризуйте основні прийоми сміхотерапії в умовах навчально-виховного процесу початкової школи.
55. Розкрийте зміст і завдання використання пізнавального гумору на уроках в початковій школі.
56. Розкрийте методику організації та проведення лялькотерапії в початковій школі.
57. Обґрунтуйте терапевтичний потенціал фототерапії. Визначте особливості організації та проведення фототерапії у роботі з молодшими школярами.
58. Поясніть психолого-педагогічний потенціал бібліотерапії у профілактиці та подоланні дисбалансу емоційно-чуттєвої сфери учнів.
59. Дайте визначення та поясніть сутність кінезітерапії як самостійного виду естетотерапії.
60. Обґрунтуйте методику казкової ігротерапії.

РОЗДІЛ 5. ГЛОСАРІЙ

*Уточнюйте значення слів, і ви звільните людство
від половини помилкових вчинків
Рене Декарт*

Арт-педагогіка – інноваційна технологія особистісно орієнтованого навчання і виховання дітей і молоді, метою якої є гармонізація їхнього особистісного розвитку в процесі сприймання існуючих або створення власних мистецьких творів.

Арт-терапевтичний процес – художня творчість засобами образотворчого мистецтва з метою корекції, діагностики, самопізнання та самовираження.

Арт-терапія – лікувально-профілактична й корекційна діяльність з використанням мистецтва; складова психотерапії, складний синтез галузей наукових знань – педагогіки, психології, мистецтва, медицини, ергономіки.

Ароматерапія – метод впливу на стан почуття організму людини за допомогою запахів.

Бібліотерапія – лікувальний вплив на психіку хворої людини за допомогою спеціально підібраних книг («спрямоване читання»); це застосування спеціально відібраних матеріалів для читання в якості терапевтичної допомоги в медицині та психіатрії, а також поради у вирішенні особистих проблем за допомогою керівництва читанням.

Виховне середовище – середовище безпосереднього і опосередкованого впливу на дитину на мікрорівні; сукупність об'єктивних і суб'єктивних факторів; що створює умови життєдіяльності особистості, передачі їй суспільно-історичного досвіду людства і національної культури, впливає на формування її фізичних, психічних і соціально-адаптивних можливостей, процес і повноту творчої самореалізації.

Всебічний розвиток особистості – гуманістичний ідеал виховання, що передбачає формування в особистості певних якостей стосовно до вимог розумового, морального, трудового, естетичного, економічного, екологічного та ін. виховання.

Гармонійний розвиток особистості – співрозмірний (збалансований) розвиток розумових, фізичних і духовних сил людини, поєднання різних сторін і функцій її свідомості, поведінки та діяльності.

Гармонія (грец. *Garmonia* – злагодженість, скріплення, співрозмірність) – уява про цілісність і досконалу організацію естетичного об'єкта, що виникає на основі якісної та кількісної відмінності і навіть боротьби елементів, що його складають. Дуже часто Г. розглядається як основа чи необхідна умова прекрасного.

Гелотологія – наука, яка досліджує вплив сміху на людський організм.

Гра – форма вільного самовияву людини, яка передбачає реальну відкритість світові можливого й розгортається або у вигляді змагання, або у вигляді зображення (виконання, репрезентації) якихось ситуацій, смислів, станів.

Гуманізація освіти – центральна складова нового педагогічного мислення, яка передбачає перегляд, переоцінку всіх компонентів педагогічного процесу у світлі їхньої людинотворної функції.

Дисгармонія – відсутність або порушення гармонії; розлад, розходження.

Дискомфортний стан – стан, який характеризується неприємними суб'єктивними відчуттями; супроводжується егативними психофізіологічними зрушеннями.

Дитяча гра – вид діяльності, що склався історично і полягає у відтворенні дітьми дій дорослих і їхніх взаємин (стосунків) в особливій умовній формі.

Евритмія – здібність людини знаходити вірний ритм в усіх проявах своєї життєдіяльності – співах, грі, танцях, мовленні, жестах, думках, вчинках, у народженні й смерті.

Емоції – реакції людини і тварин на вплив внутрішніх і зовнішніх подразників, що пов'язані з задоволенням (позитивні емоції) чи незадоволенням (негативні) різних потреб організму і мають яскраво виражене суб'єктивне забарвлення.

Емоційна підтримка – прийняття дитини дорослим, визнання її особистості, людської цінності та значущості, незалежно від того якими якостями вона характеризується.

Емпатія – розуміння емоційного стану, проникнення в переживання іншої людини без активного втручання з метою надати дійову допомогу, на відміну від симпатії, Е. є в основному інтелектуальною за своїм змістом.

Естетика – наука про становлення й розвиток чуттєвої культури людини.

Естетотерапія – це цілеспрямований стабілізуючий вплив на емоційно-чуттєву сферу людини з метою створення для неї психологічного комфорту та розкриття творчого потенціалу. Це інтегроване поняття, яке об'єднує дві складові: естетичне (від грецьк. *aisthetikos* – чуттєвий) та терапія (від грецьк. *therapeia* – лікування).

Ігрова діяльність – різновид активної діяльності дітей, у процесі якої вони оволодівають суспільними функціями, відносинами та рідною мовою як засобом спілкування між людьми.

Ігротерапія – метод лікувально-педагогічного впливу на дітей та дорослих, які страждають на емоційні порушення, страхи, неврози тощо. В основу різноманітних методик покладена ідея використання гри як засобу розвитку особистості.

Казкотерапія – це система передачі життєвого досвіду, розвитку соціальної чутливості, інтуїції і творчих здібностей.

Катарсис – стан внутрішнього очищення, що настає після певних переживань і потрясінь. У психотерапії – спеціальний метод впливу, спрямований на виявлення і розрядку несвідомих імпульсів.

Кінезітерапія – лікування засобами руху, руховою активністю та природними моторними функціями людини; передбачає використання усіх видів та форм рухів у якості лікувального фактору.

Клімат соціально-психологічний (клімат морально-психологічний, клімат психологічний, атмосфера психологічна) – переважаючий, відносно усталений психічний настрій групи (колективу). Найважливіші ознаки сприятливого К. с.п.: довіра й висока вимогливість членів групи один до одного; доброзичлива й довірлива критика; вільне висловлювання власної думки під час обговорення питань, що стосуються всього колективу; відсутність тиску керівників на підлеглих і визнання за ними права приймати значимі для групи

рішення; достатня інформованість членів колективу (групи) про його завдання, про стан справ; задоволеність приналежністю до колективу; високий рівень емоційної «включеності» й взаємодопомоги в ситуаціях, що викликають фрустрацію в кого-небудь з членів групи; прийняття на себе відповідальності за стан справ у групі кожним з її членів тощо.

Колаж – техніка в образотворчому мистецтві, що полягає в наклеюванні, різноманітних за фактурою та кольором предметів, матеріалів (шматків газет, афіш, шпалер тощо).

Кольоротерапія – це немедикаментозний метод лікування, заснований на тому, що кожна з біологічно активних зон організму реагує на один із кольорів: вплив кольором відбувається на орган зору, а через нього і через зоровий аналізатор – на нервову систему; метод психологічного лікування з метою розслаблення, зняття стресів, підняття настрою та тонусу за допомогою кольорів.

Логотерапія (гр. logos – слово, мова і therapeia – турбота, піклування, лікування) – один із напрямків психотерапії, орієнтований на дослідження смислосназначущих характеристик існування та на надання допомоги в пошуку й усвідомленні сенсу життя, що дає гармонійний лікувальний ефект.

Лялькотерапія – це розділ арт-терапії, що використовує в якості основного прийому психокорекційного впливу ляльку як проміжний об'єкт взаємодії дитини і дорослого.

Мистецтво – творче відображення дійсності в художніх образах, творча художня діяльність, сфера творчої художньої діяльності; особлива форма суспільної свідомості і людської діяльності, яка органічно поєднує художньо образне пізнання життя з творчістю за законами краси.

Молодший шкільний вік – період життя й розвитку дитини від 6 (7) до 10 років.

Музикотерапія – використання музики з лікувальною метою; використання музики для психолого-педагогічної корекції, адаптації, соціальної реабілітації дітей з негативними проявами у поведінці.

Пісочна терапія - це лікувальний метод, що активізує психічну енергію і відкриває перед людиною можливість до змін

Педагогічна діагностика – сукупність прийомів контролю і оцінки, спрямованих на розв'язання завдань оптимізації навчального процесу, диференціації учнів, а також удосконалення освітніх програм і методів педагогічного впливу.

Психогігієна і психопрофілактика – галузі медичної психології, завдання яких – надання спеціалізованої допомоги практично здоровим людям з метою запобігання нервово-психічним і психосоматичним захворюванням, а також для полегшення гострих психотравматичних реакцій.

Психокорекція – це система заходів, спрямованих на виправлення недоліків поведінки людини за допомогою спеціальних засобів психологічного впливу.

Психотерапія – комплексний лікувальний вербальний і невербальний вплив на емоції, судження, самосвідомість людини при багатьох психічних, нервових і психосоматичних захворюваннях.

Рефлексія – здатність свідомості людини зосереджуватися на самому собі.

Рухова терапія – форма психотерапії, яка базується на визнанні взаємозв'язку між тілом та мозком.

Самість – здатність індивіда дивитися на себе як на зовнішній об'єкт; здатність абстрагуватися від самогосебе та оцінювати результати власних дій з позиції стороннього спостерігача.

Самоактуалізація – прагнення людини до найбільш повного виявлення та розвитку власних особистісних можливостей

Танцювально-рухова терапія (ТРТ) – це один з сучасних методів психотерапії, який використовує рух і танець як головні посередники психотерапевтичної праці. ТРТ сприяє глибинному самопізнанню, висловленню та інтеграції почуттів та психотілесній інтеграції

Хореотерапія – використання танцю, пластики та ритміки з лікувальною або профілактичною метою.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Амонашвілі Ш. О. Педагогічна симфонія. Вибрані сторінки / Ш. О. Амонашвілі. – К. : Плетяда, 2005. – 200 с.
2. Артпедагогика и арт-терапия в специальном образовании : [учеб. для студ. сред.и высш. пед. учеб. завед.] / Е. А. Медведева, И. Ю. Левченко, Л. Н. Комиссарова, Т. А. Добровольская. – М. : Академия, 2001. – 248 с.
3. Арттерапия – лікування грою // Валеологія. – 2006. – №9-10. – С.8-9.
4. Афанасьєва О. Арттерапия средствами изобразительного искусства / О. Афанасьєва // Воспитание школьников. – 2007. – № 3. – С. 41–44.
5. Балашова Е. В. Библиотерапия детства / Е. В. Балашова // Шкільна бібліотека плюс. – 2007. – № 7. – С. 6–8.
6. Батищева Г. Музикотерапія як метод психокорекції / Г. Батищева // Психолог. – 2005. – № 14. – С. 25–32.
7. Бех І.Д. Молодший школяр як особистість / І. Д. Бех // Навчання і виховання учнів 4 класу: метод. посіб. для вчителів / Упор. Савченко О.Я. – К. : «Початкова школа», 2005. – С. 12 – 27.
8. Бреусенко-Кузнецов О. Про роботу з дитячою агресією за допомогою казки / О. Бреусенко-Кузнецов // Психолог : додаток до газ. «Шкільний світ». – 2005. – № 39. – С. 21–22.
9. Бутрім В.Л. Казка вчить. Збірник нестандартних дидактичних матеріалів з основних дисциплін. 1-4 класи / Валентина Леонідівна Бутрім. –Х. : Вид. група «Основа», 2006. – 128 с.
10. Вачков И. В. Сказкотерапия: Развитие самосознания через психологическую сказку / И.В. Вачков. – [2-е изд., перераб. И доп.]. – М. : Ось-89, 2003. – 144 с
11. Ващенко О. Здоров`язберігаючі технології в загальноосвітніх навчальних закладах / О. Ващенко, С. Свириденко// Директор школи. – 2006. – №20. – С. 12 – 15.
12. Ващенко О. Напрями арт-терапії / О. Ващенко, С. Свириденко // Здоров'я та фізична культура. – 2008. – №1. – С. 21 – 24.
13. Вознесенська О. Особистісний розвиток студентів засобами арт-терапії: відповідальність системи освіти / О. Вознесенська // Управління освітою. – 2009. – №1. – Вкладка.
14. Галяпа М. Нормативний проект "Безпека ігор з піском" / Марія Галяпа, Лариса Бондар // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. – № 3. – С. 67 – 71.
15. Гичка І. І. Книжка – лікар / І. І. Гичка // Шкільна бібліотека. – 2012. – № 1. – С. 90.
16. Гречишкін А. Мандри в пісочному царстві / Алла Гречишкіна, Наталя Коваленко // Дошкільне виховання. – 2010. – № 7. – С. 11 – 13.
17. Грабенко Т. М. Чудеса на піску / Т. М. Грабенко, Т. Д. Зінкевич-Євстигнєва. – К. : Ред. загальнопед. газет, 2004. – 128 с.
18. Денисенко Н. Ф. Від гармонії кольорів – до здоров'я дитини / Н. Ф. Денисенко // Початкове навчання та виховання. – 2006. – № 31. – С. 41–47.

19. Деркач О. Арт-терапія на допомогу школі / Оксана Деркач // Мистецтво та освіта. – 2010. – № 2. – С. 25–36.
20. Деркач О. Феномен арт-педагогіки та її місце у сучасній школі / Оксана Деркач // Початкова освіта. – 2011. – № 15. – С. 10–12.
21. Дмитракова Л. Під музику дихаємо, кричимо, бігаємо. Використання арттерапевтичних вправ у роботі з учнями / Л. Дмитракова // Шкільний світ. – 2008. – № 14. – Вкладка.
22. Дрешер Ю. Н. Теоретические проблемы библиотерапии / Ю. Н. Дрешер, О. П. Латыпова // Шкільна бібліотека плюс. – 2006. – № 18. – С. 25–28.
23. Заняття з основ піскової ігротерапії // Психологічна газета. – 2006. – №10. – С. 29 – 31.
24. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Практикум по креативной терапии / Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева, Т. М. Грабенко. – СПб. : Речь ; ТЦ Сфера, 2001. – 400 с.
25. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Практикум по песочной терапии / Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева, Т. М. Грабенко – СПб. : Речь, 2002. – 217 с.
26. Зорин С. С. Одна из форм психотерапевтической работы с младшими школьниками / С. С. Зорин // Начальная школа. – 2007. – №4. – С. 55 – 58.
27. Зязюн І. А. Краса педагогічної / І. А. Зязюн. – К. : Укр.-фінськ. ін-т менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с. – (АПН України; Інститут педагогіки і психології професійної освіти).
28. Калініна Ю. Танцювально-рухова терапія – пошук себе / Ю. Калініна // Психолог. – 2008. – № 12. – С. 31–32.
29. Карабаєва І. Пісок як матеріал для розвитку творчості та навчання дітей / Ірина Карабаєва // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. – №4. – С. 21 – 25.
30. Киселева М. В. Арт-терапія в роботі з дітьми / Марина Вячеславовна Киселева. – СПб. : Речь, 2007. – 160 с.
31. Коваленко Н. Сендплей – гра з піском / Н. Коваленко, А. Гречишкіна // Палітра педагога. – 2010. – № 4. – С. 20 – 25.
32. Копытин А. И. Теория и практика арт-терапии / А. И. Копытин. – СПб. : Питер, 2002. – 368 с.
33. Копытин А. И. Фототерапия / А. И. Копытин // Школьный психолог: Прилож. к газ. "Первое сент.". – 2008. – №4. – С. 40–43.
34. Короткова Л. Д. Сказкотерапия в школе / Л. Д. Короткова. – М. : ЦГЛ, 2006. – 144 с.
35. Лебедева Л. Д. Арт-терапия как педагогическая инновация / Л. Д. Лебедева // Педагогика. – 2001. – № 10. – С. 21–43.
36. Лебедева Л. Д. Педагогические основы арт-терапии / Людмила Дмитриевна Лебедева. – СПб. : ЛОИРО, 2000. – 150 с.
37. Лыкова В. А. Педагогическая психотерапия в образовательном пространстве / В. А. Лыкова // Педагогика. – 2007. – №9. – С. 25 – 32.
38. Лэндрет Г. Л. Игровая терапия: искусство отношений / Г. Л. Лэндрет ; [пер. с англ., предисл. А. Я. Варга]. – М. : Междунар. пед. акад., 1994. – 368 с.
39. Макарова З. Фитотерапія і аромотерапія в дошкільних установах / З. Макарова, О. Ширванова // Дошкільне виховання. – 2007. – №1. – С. 30–32.

40. Масол Л. Виховний потенціал мистецтва – джерело освітніх інновацій / Людмила Масол // Мистецтво та освіта. – 2003. – № 1. – С. 2 – 5.
41. Медведева Е.А. Артпедагогика и арт-терапия в специальном образовании / Е.А.Медведева, И.Ю.Левченко, Л.Н.Комиссарова. – Москва: Издательский центр «Академия», 2001. – 248 с.
42. Мова Л. Танцювально-рухова терапія / Л. Мова // Психолог: Додаток до газ. "Шкільн. світ". – 2005. – №39. – С. 23–26.
43. Некрасова Е. Играем с песком, водой и глиной / Е. Некрасова // Дошкольное воспитание. – 2006. – №6. – С.41–43.
44. Оруджова Ж. А. Створення казки або казкова арт-терапія / Жанна Анатоліївна Оруджова. – К. : Марич, 2009. – 92 с.
45. Панасюк О. Робота вихователя в рамках програми "Пізнай себе" / Олена Панасюк // Директор школи. – 2009. – №4. – С. 25–29.
46. Пісочна енциклопедія: Пізнавальні ігри на піску // Бібліотечка вихователя дитячого садка. – 2001. – №13-14. – С.7.
47. Пісочні уроки // Бібліотечка вихователя дитячого садка. – 2001. – №13-14. – С. 3.
48. Петрушин В. И. Музыкальная психотерапия: теория и практика : учеб. пособ. для студ. вуз. / В. И. Петрушин. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 176 с.
49. Побережна Г. Педагогічний потенціал музикотерапії / Г. Побережна // Мистецтво та освіта. – 2008. – № 2. – С. 9–12.
50. Практика сказкотерапии / под ред. Н. А. Сакович. – СПб. : Речь, 2004. – 224 с.
51. Романовська Д. Д. Використання арттерапевтичних технік / Д. Д. Романовська, Т. Г. Шпортій // Психологічна газета. – 2007. – № 2. – С. 10–23.
52. Сакович Н.А. Технология игры в песок. Игры на мосту / Н. А. Сакович. – СПб. : Речь, 2006. – 176 с.
53. Сертакова Н. М. Методика сказкотерапии в социально-педагогической работе с детьми дошкольного возраста / Н. М. Сертакова. – М. : Детство-Пресс, 2012. – 224 с.
54. Соколов Д. Сказки и сказкотерапия / Д. Соколов. – М. : Класс, 2008. – 288 с.
55. Сорока О. В. Арт-терапія в соціальній сфері : курс лекцій / Тернопіль, ТДПУ, 2008. – 86 с.
56. Старовойтенко Н. Серйозно про дитячий сміх / Н. Старовойтенко // Початкова школа. – 1997. – № 6. – С. 48–49.
57. Федій О. А. Естетотерапія : навч. посіб. / О. А. Федій. – 2-ге вид. перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 304 с.
58. Федій О. А. Ретроспективний аналіз вітчизняного досвіду використання естетотерапії у професійній діяльності педагога / О. А. Федій // Зб. наук. праць Уманського держ. пед. ун-ту ім. П. Тичини. – Вип. 1. – Умань, 2011. – С. 264 – 271.
59. Федій О. А. Підготовка педагогів до використання засобів естетотерапії: теорія і практика : монографія / О. А. Федій. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2009. – 404 с.

60. Федій О. А. Словник естетотерапевтичних термінів / авт.-уклад. О. А. Федій. – Полтава : ПДПУ імені В. Г. Короленка, 2006. – 32 с.
61. Федій О. А. Сучасні естетотерапевтичні технології у професійній діяльності вчителя початкової школи : навч.-метод. посіб. / О. А. Федій, Т. В. Мірошніченко. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – 143 с.
62. Фесюкова Л. Б. Воспитание сказкой: для работы с детьми дошкольного возраста / Л. Б. Фесюкова. – М. : ФОЛИО, АСТ, 2000. – 464 с.
63. Цицюра С. М. Організація відпочинку на перерві / С. Цицюра // Розкажіть онуку. – 2009. – №19-20. – С. 148 – 152.
64. Черепанова Е. Ароматерапия нам поможет! / Е. Черепанова // Здоровье детей: Прилож. к газ. "Первое сент.". – 2006. – №14. – С. 30–34.
65. Чурай В. Лялька та дитина. Досвід використання арт-терапевтичних технологій на уроках мистецтв / В. Чурай // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. – № 4. – С. 32–34.
66. Шавровська Н. В. Роль музики в житті дитини / Н. В. Шавровська, Л. Н. Смалиус. – К. : Марич, 2010. – 64 с.
67. Шиманская А. Сказки на песке. Практика песочной терапии / А. Шиманская. – Речь, 2010. – 224 с.
68. Штейнхард Л. Юнгианская песочная психотерапия / Ленор Штейнхард. – Спб. : Питер, 2001. – 320 с.
69. Шушарджан С. В. Музыкотерапия и резервы человеческого организма / С. В. Шушарджан. – М. : Наука, 1998. – 363 с.